

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

УДК [316.42+330.34](510)"2011/2020".001.8 (477)

Олег Олійник

АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КИТАЮ: УРОКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Проведено аналіз результатів соціально-економічного розвитку Китаю в 12-й п'ятирічці та основних завдань на 13-ту п'ятирічку. Представлені основні досягнення, визначено пріоритетні напрями та важливі моменти розвитку Китаю. Зроблено порівняльний аналіз розвитку Китаю та України. Визначено основні проблеми соціально-економічного розвитку України та розроблено рекомендації щодо пріоритетів розвитку України з урахуванням досвіду Китаю.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, інновації, наука, структурна перебудова, середньозаможне суспільство, зелений розвиток, добробут населення.

JEL: F000, O530, O10, O520.

Аналіз результатів світового економічного розвитку свідчить про суперечливість експертних оцінок щодо рушійних сил цього розвитку. Одні експерти вбачають рушійні сили розвитку в розвинених країнах, інші стверджують, що джерелом розвитку є країни, що розвиваються. Проте практично всі експерти збігаються в єдиній оцінці рушійних сил світового розвитку, пов'язуючи це з розвитком Китаю. Саме Китай упродовж понад 30 років демонструє сталі та достатньо високі темпи розвитку. І хоча темпи економічного зростання Китаю уповільнились, світове співтовариство і надалі вбачає в Китаї потужне джерело для зростання не тільки для самого Китаю, а й для всього світу. Інформація про стан економіки цієї країни, напрями її розвитку, суть програм реформ і решта інформації, що стосується життя цієї країни, викликає постійну зацікавленість у широкого кола фахівців, що опікуються питаннями соціально-економічного розвитку.

Слід віддати належне ставленню китайського керівництва до попиту на інформацію про соціально-економічний розвиток цієї країни. Уряд Китаю усвідомлює відповідальність, яка покладається на країну в контексті посилення міжнародного значення та впливу Китаю на світовий розвиток у цілому. В цьому контексті уряд Китаю намагається популяризувати власну модель розвитку, донести до світової спільноти нові можливості щодо перспектив співпраці з Китаєм та участі в транснаціональних та трансконтинентальних проектах. Зокрема, ідея "один пояс, один шлях" щодо побудови економічного поясу та морського шляху, що поєднує Китай з Європою, знайшла своє відображення в проектах "Економічний пояс Великого шовкового шляху" та "Морському шовковому шляху XXI сторіччя" (Си

Олійник Олег Миколайович (ooliynyk@yahoo.com) канд. екон. наук; старший науковий співробітник ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України".

Цзиньпин, 2014). Ця ідея була визнана та підтримана багатьма урядами країн Центральної Азії, Близького Сходу та Європи. Однак майбутнє цих глобальних проектів значною мірою залежатиме від успіху економічних реформ, що тривають усередині країни. Тому для розуміння перспектив розвитку Китаю та перспективності запропонованих ним проектів важливо знати не тільки основні економічні показники розвитку цієї країни та розуміти суть глобальних ініціатив китайського керівництва, а також відчувати динаміку економічних перетворень всередині країни, знати суть напрямів економічної політики та проблем, якими опікується уряд цієї країни. У цьому контексті варто оцінити результати соціально-економічного розвитку країни за останні п'ять років та зрозуміти основні напрями соціально-економічних перетворень на наступні п'ять років. Отриманні дані та інформація сприятимуть більш глибокому розумінню соціально-економічних перетворень, дозволять оцінити їх ефективність та визначити перспективні ідеї для врахування у власних програмах розвитку певних країн. Зокрема, це стосується і України.

Гарною джерельною базою для такого аналізу є матеріали 4-ї сесії Всекитайських народних зборів (ВЗНП) 12-го скликання (надалі – сесія), що відбулись у березні 2016 році в Пекіні. Під час роботи в центрі уваги депутатів сесії були два основні питання, а саме – підбиття підсумків соціально-економічного розвитку країни в 12-й п'ятирічці та затвердження основних завдань і цілей соціально-економічного розвитку країни на 13-й п'ятирічний план.

На сесії депутати заслухали звіт уряду Китаю, який був представлений прем'єром Державної ради Китаю Лі Кецяном, про результати соціально-економічного розвитку країни в 12-й п'ятирічці. Успіхи, досягнуті в розвитку Китаю за останні п'ять років, прикували до себе погляди всього світу з часу XVIII з'їзду КПК під керівництвом ЦК партії на чолі з його генеральним секретарем п. Сі Цзіньпіном. Лі Кецян також відмітив, що у надзвичайно складній міжнародній ситуації і з дуже непростими для Китаю завданнями щодо реформ, розвитку та забезпечення стабільності уряд Китаю продовжував підтримувати загальний настрій на спрямованість рухатись вперед, зберігаючи при цьому стабільність, поглиблюючи реформи і збільшуючи рівень відкритості. Завдяки прийнятому урядом цілому комплексу найважливіших заходів, всі головні завдання, передбачені 12-п'ятирічною програмою, в результаті повністю були виконані. Прем'єр виділив шість основних досягнень 12-ї п'ятирічки.

По-перше, підтримувалося тривале і відносно швидке зростання економіки. Середньорічний приріст ВВП становив 7,8%. За сукупним обсягом економіки Китай впевнено посів друге місце у світі, ставши лідером у світовій торгівлі товарами і одним із провідних світових інвесторів.

По-друге, знакові зрушення відбулися в структурному регулюванні економіки. Сфера послуг вийшла на перше місце серед усіх секторів економіки, поглибилася інтеграція індустріалізації та інформатизації, помітно зміцнилися комплексні сільськогосподарські виробничі потужності. Споживання стало головним двигуном економічного зростання. Більше половини населення Китаю тепер живе в містах та селищах. Питома енер-

гоємність ВВП знизилася на 18,2%, а обсяг викидів основних видів забруднюючих речовин – на понад 12%.

По-третє, всебічно піднявся рівень інфраструктури країни. Експлуатаційна протяжність залізниць досягла 121 тис. км, у тому числі протяжність високошвидкісних перевищила 19 тис. км, що становить понад 60% від їхньої загальної протяжності у світі. Експлуатаційна протяжність високошвидкісних автомобільних доріг перевищила 120 тис. км. Були пущені в експлуатацію об'єкти східної і центральної ліній перекидання води з півдня на північ країни. Створені найбільші у світі мережі мобільного зв'язку четвертого покоління.

По-четверте, величезний прорив зроблено у сфері науково-технічних інновацій, зокрема: у галузі фундаментальних досліджень з квантової телепортації, нейтринних осциляцій, високотемпературних надпровідників на залізній основі і т. д. Відзначено ряд унікальних досягнень. На передовий світовий рівень вийшли такі програми, як пілотована космонавтика, зондування місяця, глибоководне морське зондування та ін.

По-п'яте, помітно підвищився рівень життя народу. Зростання доходів населення перевершило зростання економіки, продовжувала скорочуватися різниця в доходах міського і сільського населення. Число працюючих у містах і селищах зросло на понад 64 млн осіб. У рамках програми забезпечення гарантованим житлом в містах і селищах було побудовано 40,13 млн квартир, завдяки чому понад 100 млн громадян справили новосілля. Малозабезпечене сільське населення скоротилося на понад 100 млн осіб. Безпечної питною водою було забезпечено понад 300 млн сільських жителів.

По-шосте, блискучі успіхи були досягнуті в соціальному розвитку суспільства. Відчутно підвищилася ступінь справедливості у сфері освіти, помітно покращилась її якість. Базовим медичним страхуванням сьогодні охоплено все населення, коефіцієнт участі в базовому страхуванні старості перевищив 80%. Безперервно в країні нарощувалась культура "м'якої сили". Всебічно просувалося вперед створення правової держави. Помітні успіхи були досягнуті в здійсненні військової реформи з китайською специфікою. Завдяки зусиллям китайського народу протягом п'яти років економічна, науково-технічна та оборонна міць, а також міжнародний вплив Китаю піднялися на вищий щабель¹.

На сесії також були затверджені "Основні положення 13-ї п'ятирічної програми народногосподарського і соціального розвитку" (надалі Положення).

Ці положення були розроблені в тісному ув'язці з завданням побудови повного середньозаможного суспільства, а також з урахуванням гострих проблем нерівномірності, негармонійного й нестійкого розвитку. У положеннях наголошується на необхідності посилення концепції інноваційного, узгодженого, зеленого, відкритого і загальнодоступного розвитку. У ній чітко формулюються головні цілі та завдання соціально-економічного розвитку Китаю на майбутнє п'ятиріччя, висувається ціла низка найважли-

¹ Ли Кэцян. О ключевых задачах на 13-ю пятилетку. http://russian.news.cn/2016-03/18/c_135202300.htm.

віших державних заходів, програм і проектів, спрямованих на підтримку розвитку, а також визначені наступні шість пріоритетних напрямів.

1. Підтримувати помірно високі темпи економічного зростання, стимулювати вихід усіх галузей економіки на середній і високий рівень розвитку. Для досягнення намічених цілей повної побудови середньо-заможного суспільства Китай планує подвоїти до 2020 року ВВП і середньодушові доходи міського і сільського населення в порівнянні з 2010 роком. Це означає, що середньорічний приріст китайської економіки в період 13-ї п'ятирічки повинен бути не нижче 6,5%. У зв'язку з цим планується здійснювати оптимізацію і модернізацію структури виробництва, реалізовувати серію важливих програм, що мають високий технічний рівень і відіграють потужну стимулюючу роль. До 2020 року Китай має значно збільшити питому вагу передової обробної промисловості, сучасного сервісу і нових стратегічних виробництв, підвищити загальну продуктивність праці в середньодушовому розрахунку з 87 тис. юанів до 120 тис. юанів (Hu Angang, 2016. С. 18–27). На той час сукупний обсяг китайської економіки перевищить 90 трлн юанів, значно підвищаться якість і ефективність її розвитку. Для Китаю як багатонаселеної країни, що розвивається, це буде надзвичайно видатним досягненням.

2. Посилювати провідну роль інновацій в ході розвитку, впливати в них могутні рушійні сили. У програмі вагома роль відводиться інноваціям – як найпершій рушійній силі, яка веде за собою розвиток. Інноваціям уряд Китаю буде відводити центральне місце в економічному розвитку країни в цілому. Планується продовжувати реалізацію стратегії стимулювання розвитку за рахунок інновацій. Передбачається запускати ряд нових найважливіших державних науково-технічних проектів, створювати групу високорівневих державних наукових та інноваційно-технологічних центрів, формувати цілий ряд підприємств, що лідирують у галузі інновацій і конкурентоспроможні на міжнародних ринках. Уряд Китаю намагатиметься послідовно просувати вперед масову підприємницьку та інноваційну діяльність. Крім цього, уряд країни також стимулюватиме поширення технологій великих даних, обчислень та інтернету. Заходи уряду мають прискорено перетворювати Китай в одного зі світових лідерів за рівнем якості продукції і за рівнем розвитку обробної промисловості. Уряд усвідомлює, що до 2020 року Китаю потрібно зробити суттєві прориви в фундаментальних і прикладних дослідженнях, а також у стратегічно передових галузях. До того часу наукомісткість ВВП в масштабах країни досягне 2,5%, а коефіцієнт внеску науково-технічного прогресу в зростання економіки становитиме 60%. Китай увійде в число країн, що відрізняються інноваційним типом розвитку і володіють для цього потужним кадровим потенціалом (He Yafe, 2016. С. 30–33).

3. Просувати урбанізацію нового типу і модернізацію сільсько-го господарства, стимулювати злагоджений розвиток міста, села і регіонів. Важливим завданням уряду є скорочення розриву в рівні розвитку міста і села, а також регіонів, що є частиною регулювання структури економіки і водночас ключем до розкриття потенціалу розвитку. Для цього необхідно послідовно просувати урбанізацію нового типу, яка ставить лю-

дину в центр уваги. Якщо конкретно, то належить прописати в містах і селищах близько 100 млн сільських мігрантів та інших категорій людей, які проживають там постійно, реконструювати старі квартали і "внутрішньоміські села" з населенням близько 100 млн осіб. Поряд з цим урбанізаційним процесом за принципом "поблизу від місця проживання" буде охоплено близько 100 млн осіб в центральному та західному регіонах країни. До 2020 року коефіцієнт урбанізації Китаю з розрахунку чисельності, що постійно проживає в містах, населення досягне 60%, а з розрахунку чисельності прописаного – 45% (*Tang Shubia*, 2016. С. 23–27). Буде реалізована серія програм у галузі водного господарства, сільгосптехніки, сучасного насінництва та ін. Уряд стимулюватиме раціональний розвиток різноманітного масштабного господарювання, районування, стандартизацію виробництва, надання громадських послуг у сільському господарстві. До 2020 року планується підвищити надійність постачання зерна та інших основних видів сільгосппродукції, а також їх якість і безпеку, помітно підвищиться рівень модернізації сільського господарства. На основі загальної стратегії регіонального розвитку будуть створені горизонтальні і вертикальні економічні вісі, основою яких слугуватимуть економічні пояси вздовж морських і річкових берегів, а також транспортних магістралей. При цьому буде сформований цілий ряд міських агломерацій і полюсів економічного зростання, що мають великий вплив на свою периферію і служать "локомотивами" регіонального розвитку. Посилиться будівництво найважливіших об'єктів інфраструктури. Зокрема, загальна протяжність експлуатованих швидкісних залізниць досягне 30 тис. км, а їхня мережа охопить понад 80% великих міст. Будуть здані в експлуатацію нові і перебудовані швидкісні автодороги загальною протяжністю близько 30 тис. км. Послугами ширококосмюгового інтернету буде охоплене не тільки місто, а й село.

4. Стимулювати формування зеленого способу виробництва і зеленого способу життя, прискорювати поліпшення екології. У процесі розвитку країни Китай надалі приділятиме належну увагу охороні навколишнього середовища, яка у свою чергу стимулює розвиток, а також надалі сприятиме послідовному розвитку екологічної цивілізації. Планується поглиблено вживати заходи щодо створення дій з запобігання та ліквідації забруднення атмосфери, водного середовища та ґрунту, посилювати роботу з охорони та відновлення екологічної системи. За найближче п'ятиріччя планується знизити споживання води і енергії, а також викиди двоокису вуглецю на одиницю ВВП відповідно на 23%, 15% і 18%, збільшити лісистість Китаю до 23,04%, значно підвищити ефективність освоєння і використання енергетичних ресурсів, домогтися тотального поліпшення екології (*Hu Angang*, 2016. С. 18–21). Зокрема, помітні зрушення мають відбутись у боротьбі з атмосферними забрудненнями, кількість днів з хорошою і відмінною якістю повітря у містах окружного і вище рівня перевищить 80% в рік. Уряд докладатиме невтомних зусиль до побудови "прекрасного Китаю під блакитними небесами, з зеленими луками й лісами та чистими водами".

5. За допомогою поглиблення реформ і розширення відкритості формувати нову систему розвитку. Розвиток в корені має спира-

тися на реформи і відкритість. Планується надалі всебічно поглиблювати реформи, твердо відстоювати і вдосконалювати власну основну економічну систему, формувати сучасну систему прав власності, побудувати в основному правову державу, щоб ринок міг відігравати вирішальну роль у розподілі ресурсів, а урядові органи краще виявили свою роль в макро-економічному регулюванні економікою. Планується прискорити формування інститутів і механізмів, а також таких форм розвитку, що орієнтують новий нормальний стан розвитку економіки. Важливим для економічного розвитку є значні зрушення в реалізації стратегії "один пояс і один шлях" та нові прориви в здійсненні міжнародного співробітництва у сфері розвитку виробничих потужностей. У галузі зовнішньої торгівлі уряд має стимулювати перехід до високоякісного експорту та імпорту, що значно підвищить питому вагу торгівлі послугами, тим самим перетворюючи Китай в торгову державу не тільки за кількісними, а й за якісними показниками. Для цього також необхідно поступово створювати мережу зон вільної торгівлі, відповідних високим стандартам. Таким чином буде сформована в основному нова система і нова архітектоніка відкритої економіки.

6. На основі постійного підвищення народного добробуту забезпечити всьому народу спільне користування плодами розвитку.

У Положеннях визначено, що потрібно, дотримуючись концепції розвитку, яка ставить у центр уваги народ, докладати особливих зусиль для розширки вузьких місць у сфері забезпечення населення необхідними матеріальними благами, щоб можна було впевнено йти вперед до загального достатку і благополуччя. Для вирішальної перемоги над бідністю необхідно ліквідувати злидні серед малозабезпечених верств сільського населення, що живуть за межею бідності за нині чинним в Китаї критерієм, зняти ярлик "бідності" з усіх слаборозвинених повітів і покінчити з тотальною бідністю регіонального характеру. Уряд має встановити перелік основних публічних послуг, що надаються державою. Для підвищення добробуту населення планується створити і вдосконалити більш справедливую і стійку систему соціального забезпечення. Уряд вживатиме заходи щодо реалізації програми стандартизації шкіл у рамках загальнообов'язкової освіти з розповсюдженням повної середньої освіти, а також щодо створення вишів і розвитку дисциплін, здатних досягти передового світового рівня. Середній термін навчання населення працездатного віку буде збільшений з 10,23 до 10,8 років. Протягом 13-ї п'ятирічки планується створити понад 50 млн нових робочих місць у містах і селищах. Буде вдосконалено систему розподілу доходів з метою скорочення розриву в доходах і підвищення питокої ваги населення із середнім рівнем доходу. При вдосконаленні системи житлового забезпечення потрібно реконструювати 20 млн квартир в старих кварталах в містах і селищах. У рамках здійснення програми "Здоровий Китай" середня очікувана тривалість життя населення буде збільшена на 1 рік. У ході створення сучасної системи громадських культурних послуг буде реалізовано низку програм, що стосуються формування громадянської моральності, успадкування та поширення китайської культури і ін. Планується зробити так, щоб матеріальне життя народу стало більш заможним, а духовне – багатшим і насиченим.

Програмою соціально-економічного розвитку в 13-й п'ятирічці визначено, що для того, щоб забезпечити соціально-економічний розвиток у роки 13-ї п'ятирічки і виконати намічені завдання повної побудови середньозаможного суспільства, китайському суспільству необхідно зосередитися на трьох моментах.

По-перше, неослабно взятися за розвиток як за завдання першочергової важливості. Розвиток є непорушним законом речей і явищ, ключем до розв'язання всіх проблем країни. Найближче п'ятиріччя – той важливий період для подолання "пастки середнього доходу", коли помітно зростають різні суперечності і ризики. У Положенні визначено, що "розвиток уподібнюється човну, що йде проти течії: зупинишся на мить – миттєво віднесе назад". Уряду Китаю необхідно без найменших вагань відводити економічному будівництву центральне місце, стимулювати науковий розвиток, належним чином реагувати на виклики з тим, щоб забезпечувати китайській економіці далеке плавання вперед назустріч хвилям подібно до гігантського корабля.

По-друге, всіляко просувати структурну реформу. Нині на шляху розвитку співіснують проблеми, що стосуються загальних показників економіки, і структурні проблеми – останні є найбільш гострими. Необхідно за рахунок реформ стимулювати структурне регулювання економіки. Поряд з розумним розширенням загального попиту спеціально братися за структурні реформи у сфері пропозиції. Уряд планує ретельно здійснювати аналіз пропозиції у напрямі зменшення неефективної пропозиції і пропозиції низького класу і, навпаки, збільшити ефективну пропозицію і пропозицію середнього і високого класу (*Den Yaqing*, 2016. С. 12–15). Передбачається розширення суспільних благ і публічних послуг, забезпечення скоординованості пропозиції і попиту в стимулюванні економічного розвитку, підвищення сукупної факторної продуктивності. Важливим напрямом структурних перетворень уряд Китаю вбачає в розкріпачуванні громадських продуктивних сил і забезпеченні їх розвитку.

По-третє, прискорювати послідовну трансформацію старих рушійних сил розвитку і заміну їх новими. Економічний розвиток неминує супроводжується безперервною зміною старих рушійних сил новими. Щоб стимулювати стійке зростання економіки і підняти її на новий щабель, в умовах поступового ослаблення традиційних рушійних сил конче потрібні стрімке піднесення нових рушійних сил і трансформація традиційних, тобто створення з них нового "подвійного двигуна" розвитку економіки. Нині розвиток Китаю переживає саме такий ключовий період. Уряду необхідно культивувати і нарощувати нові рушійні сили, а також форсувати розвиток нової економіки. Належить активізувати прискорене зростання нових технологій, нових виробництв і нових видів бізнесу, за рахунок структурно-інституціональних інновацій стимулювати розвиток часткової економіки, побудувати платформу спільного користування, укрупнити нові промислові кластери у сфері високотехнологічних виробництв, сучасного сервісу тощо з тим, щоб створити нові потужні двигуни. Використання інформаційних мереж та інших сучасних технологій сприятиме перетворенню моделей виробництва, управління та маркетингу. Потрібно сформулювати по-новому виробничі, пос-

тачальницькі та вартісні ланцюжки, перетворити і модернізувати традиційні рушійні сили, надаючи їм нову життєздатність і енергію.

Китайське керівництво вбачає невичерпні сили для розвитку країни серед народних мас. Понад 900 млн робочих рук, у тому числі понад 100 млн кадрів, які мають вищу освіту і відповідну професійну кваліфікацію, – це найважливіші ресурси і переваги Китаю. Керівництво країни вважає, що, трансформуючи рушійні сили, необхідно стимулювати перехід моделі розвитку до більшої опори на людські та кадрові ресурси, а також на науково-технічні інновації. Уряд Китаю визнає, що це буде часом болісний процес регулювання і водночас багатообіцяючий процес модернізації. Проте, як вважають китайські лідери, здолавши цей важкий рубіж, китайська економіка зможе відродитися і домогтися нових блискучих успіхів.

Висновки та рекомендації

Результати 12-ї п'ятирічки підтвердили правильність обраної моделі розвитку Китаю, а саме – стимулювання внутрішнього попиту, підтримка інноваційної діяльності та структурна перебудова економіки. Наступна, 13-та, п'ятирічка є достатньо амбіційною програмою розвитку країни. Реалізація цієї програми дозволить вийти на нові рубежі і досягнення в соціально-економічному розвитку країни. По суті вона має наблизити китайське суспільство до омріяної цілі – побудови середньозаможного суспільства. Важливим напрямом соціально-економічного розвитку є програма на оздоровлення населення країни, що сприятиме покращенню умов життя та його тривалості.

У цьому контексті досвід соціально-економічного розвитку Китаю є повчальним і для України. Впродовж останніх років, незважаючи на значні зусилля керівництва країни та міжнародну підтримку щодо реалізації економічних реформ, Україна й надалі залишається в складному економічному стані. Відсутність економічного зростання негативно впливає на умови і якість життя громадян України. Рівень бідності в країні продовжує зростати, посилюється соціальна напруга та моральний стан суспільства. Ситуація вимагає перегляду політики реформ, а також методів та засобів її реалізації.

Китайський досвід свідчить про те, що в умовах загострення міжнародної конкуренції експортно-орієнтована модель розвитку втрачає свою динаміку, а відповідно і дієвість. Насиченість світових ринків товарами обмежує можливості щодо нарощування експорту готової продукції. Водночас сфера послуг залишається менш насиченою, а відповідно створює можливості щодо нарощування експортного потенціалу саме в цій сфері. Україна має певні можливості щодо нарощування експорту послуг, в першу чергу це стосується ринку інформаційних технологій. Розробка державної програми підтримки розвитку цієї галузі дозволила б створювати нові робочі місця, збільшити її експорт, зрештою реструктуризувати економіку країни. Це у свою чергу вимагає посиленої уваги з боку уряду до науки, новітніх технологій та інновацій.

Наука в Україні залишається в жалюгідному стані. Частка витрат на науку в загальному обсязі витрат бюджету з року в рік знижується. Рівень інноваційної активності залишається на низькому рівні. Така політика не здатна вивести країну з прірви.

Уряд країни має негайно змінити ставлення до наукової та інноваційної діяльності. Наука має перетворитись на джерело нових знань, а інновації мають стати рухомою силою економічного зростання. У цьому контексті постає необхідність підтримки малих та середніх підприємств, які більш активно займаються інноваційними розробками.

Крім того, досвід Китаю засвідчив, що серцевиною реформ має стати людина, рівень і умови життя та здоров'я нації. У цьому контексті перед урядом країни постають нові завдання, що вимагають негайного вирішення, а саме: практика нарахування та виплати заробітних плат має бути змінена у напрямі зростання доходів громадян країни; умови соціального захисту потрібно вдосконалити у напрямі підвищення якості соціальних послуг та спрощення доступу їх отримання; медичне обслуговування населення має бути доступним для всіх категорій громадян як з точки зору забезпечення наявності медично-лікувальних закладів та медичних працівників в будь-якій точці країни, так і з точки зору надання медичних послуг в повному обсязі незалежно від рівня доходів громадян; освіта має бути доступною для всіх, хто прагне отримати нові знання, навички та професію, оскільки ефективність соціально-економічного розвитку суспільства напряму залежить від професіоналізму його громадян.

Досвід Китаю довів, що покращення умов та якості життя громадян позитивно впливає на соціально-економічний розвиток країни. Свого часу батько китайських реформ п. Ден Сяопін говорив, що реформи неможна здійснювати за рахунок людей, реформи не повинні погіршувати умови життя громадян, а економічний розвиток повинен покращувати його рівень. На жаль, в Україні соціальні стандарти з року в рік погіршуються, що підтверджується постійним зростанням цін на комунальні послуги, транспортні витрати та електроенергію. В таких умовах навряд чи можна сподіватись на всенародну підтримку реформ і, більше того, активну участь громадян в їх реалізації. Китай уже підготував ефективний рецепт формування сталого розвитку, Україні залишається лише скористатись ним. У цьому контексті важливим аспектом державної політики розвитку є розбудова відносин з Китаєм, уряд якого вже неодноразово пропонував низку важливих перспективних проєктів, зокрема в енергетичній, транспортній та інфраструктурній галузях загальним обсягом близько 20 млрд дол. США. На жаль, ці ініціативи не були належно оцінені керівництвом країни, через що країна втрачає можливості щодо економічного розвитку та перспективи на участь в транснаціональних інвестиційних проєктах.

Аналіз п'ятирічного періоду розвитку Китаю 12-ї п'ятирічки та "Основних положень 13-ї п'ятирічної програми народногосподарського і соціального розвитку" дозволяє зробити висновок про те, що ці пріоритети розвитку китайського суспільств є актуальними і для України. На відміну від Китаю, в Україні немає єдиної вираженої програми розвитку країни. Середній термін перебування прем'єр-міністра на посаді не перевищує 2 роки. Часті зміну уряду призводять до частих змін пріоритетів та напрямів розвитку країни, що унеможливорює здійснювати послідовні й змістовні реформи. У результаті кожний новий уряд ухвалює нову програму розвитку, яку, як правило, не встигає виконати. Йому на зміну при-

ходить інший, і так ситуація повторюється з року в рік. Як наслідок такої практики економіка країни тривалий час перебуває в занепаді, що негативно впливає на життя громадян та суспільство в цілому. У таких умовах порушується принцип спадковості пріоритетів розвитку держави, що призводить до суспільної невизначеності і дезорієнтації щодо пріоритетів та напрямів розвитку країни. У Китаї програми розвитку країни затверджуються Всекитайськими зборами народних представників (китайським парламентом). Зокрема, "Основні положення 13-ї п'ятирічної програми народногосподарського і соціального розвитку" були затверджені на 4-й сесії Всекитайських народних зборів (ВЗНП) 12-го скликання (надалі сесія), що відбулись у березні 2016 року. В таких умовах затверджені Положення мають зобов'язальний характер для будь-якого уряду, що перебуває при владі. Хоча зміна урядів в Китаї відбувається не так часто, як в Україні, проте у своїй роботі діючий уряд виходить з пріоритетів та завдань розвитку, що затверджені ВЗНП.

Задля забезпечення спадковості та послідовності реалізації стратегічних програм розвитку країни, такі програми мають розроблятися та затверджуватися Верховною Радою України. Це дозволить уникнути проблеми частих змін пріоритетів, напрямів та завдань розвитку країни та забезпечить спадковість реалізації державної програми розвитку.

Аналіз розвитку Китаю протягом 12-ї та 13-ї п'ятирічок дозволяє виокремити такі пріоритети розвитку китайського суспільства: суспільний розвиток, побудова середньозаможного суспільства, структурна перебудова економіки країни та трансформація старих рушійних сил розвитку і заміна їх новими. Ці пріоритети є також актуальними і для України. Зважаючи на те, що правильність цих пріоритетів пройшла випробування часом в Китаї і довела свою дієвість та ефективність, тому доцільно було б, щоб ці пріоритети знайшли своє визнання і в Україні.

Література

- Си Цзиньпин (2014). О государственном управлении. Издательство литературы на иностранных языках КНР, 100037, Пекин. 624 с.
- Hu Angang (2016). The 13th Five-year plan period: a decisive stage // China Today. Vol. 65. N5, May. P. 18–21.
- Tang Shubia (2016). China's new vision for the next Five Years // China Today. Vol. 65. N5, May. P. 23–27.
- He Yafe (2016). Innovation-driven development to boost economic growth // China Today. Vol. 65. N5, May. C. 30–33.
- Yin Pumin (2016). Rooting out poverty // Beijing Review. Vol. 59. N9, March. P. 14–17.
- Den Yaqing (2016). Breaking the bottleneck // Beijing Review. Vol. 59. N13, March. P. 12–15.
- Yin Pumin (2015). Mapping out success // Beijing Review. Vol. 58. N45, November. P. 12–17.
- Deng Yaqing (2015). Heading for stable growth // Beijing Review. Vol. 58. N30, July. P. 14–17.
- Deng Yaqing (2015). The consumption conundrum // Beijing Review. Vol. 58. N20, June. P. 38–39.

References

- Si Czin'pin (2014). O gosudarstvennom upravlenii. Izdatel'stvo literatury na inostrannykh jazykah KNR, 100037, Pekin. 624 p. [On state governance]. Foreign languages literature Publisher of China, 100037, Beijing. 624 p. (In Russian).

- Hu Angang (2016). The 13th Five-year plan period: a decisive stage. *China Today*. Vol. 65. N 5, May. P. 18–21. (In English)
- Tang Shubia (2016). China's new vision for the next Five Years. *China Today*. Vol. 65. N 5, May. P. 23–27. (In English)
- He Yafe (2016). Innovation-driven development to boost economic growth. *China Today*. Vol. 65. N5, May. P. 30–33. (In English)
- Yin Pumin (2016). Rooting out poverty. *Beijing Review*. Vol. 59. N9, March. P. 14–17. (In English)
- Den Yaqing (2016). Breaking the bottleneck. *Beijing Review*. Vol. 59. N13, March. P. 12–15. (In English)
- Yin Pumin (2015). Mapping out success. *Beijing Review*. Vol. 58. N45, November. P. 12–17. (In English)
- Deng Yaqing (2015). Heading for stable growth. *Beijing Review*. Vol. 58. N30, July. P. 14–17. (In English)
- Deng Yaqing (2015). The consumption conundrum. *Beijing Review*. Vol. 58. N20, June. P. 38–39. (In English)

Надіслано до редакції 25.10.2016 р.

AN ANALYSIS OF THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF CHINA: LESSONS FOR UKRAINE

Oleh Oliynyk

Authors' affiliation: PhD in Economics; Senior Scientific Researcher, Institute for Economics and Forecasting, NAS of Ukraine. E-mail: ooliynyk@yahoo.com .

The article gives an analysis of the socio-economic development of China's in the 2th Five-Year Plan Period and major tasks for the 13th Five-Year Plan Period. The author highlights the basic achievement, and defines the priorities and important aspects of China's development. A comparative analysis of the development of China and Ukraine is conducted. The main problems of socio-economic development of Ukraine are described and various recommendations on this country's development priorities are provided based on Chinese experience.

Keywords: socio-economic development, innovation, science, restructuring, middle class society, green development, welfare.

JEL: F000, O530, O10, O520.